

Kemal Tahir'in Şairliği ve Şiirleri

Sezai Coşkun*

Kemal Tahir'in Şairliği ve Şiirleri

Kemal Tahir, Cumhuriyet dönemi Türk romanının önde gelen isimlerinden biridir. Edebiyat tarihlerinde özellikle romancılığı öne çıkartılmasına rağmen azımsanmayacak oranda şiir de kaleme almıştır. Şiirle uğraşısı onun edebî şahsiyetinin oluşumuna büyük katkı sağlamıştır. Bu çalışmada Kemal Tahir'in şairlik macerası, içerik ve şekil bakımından şiirlerinin incelenmesi ve şiirle uğraşısının edebî şahsiyetine olan katkısı incelenecektir.

Anahtar Kelimeler. Kemal Tahir, Türk Şiiri, Türk Romanı, Nazım Hikmet, Edebiyat ve Sosyalizm.

Kemal Tahir's Poetries

Kemal Tahir is a leading figure of the Turkish novel of the republican period. Although he is especially foregrounded as a novelist in literary histories, he has also written a considerable number of poems that cannot be underestimated. His engagement with poetry has contributed immensely to the formation of his literary identity. This study explores Kemal Tahir's adventure as a poet, the contribution of his poetry to his literary identity and the content and form of his poems.

Key Words Kemal Tahir, Turkish Poetry, Turkish Novel, Nazım Hikmet, Literature and Socialism.

---

* Yard. Doç. Dr. Fatih Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

Giriş

Kemal Tahir, Türk edebiyatında romancı kimliğiyle tanınır. Hakkında yazılan bir çok biyografide şiirle ilişkisi üzerinde pek durulmamıştır. Ancak onun azımsanmayacak sayıda kaleme aldığı şiirleri, bu yönü üzerinde de ayrıca durmayı gerekli kılmaktadır. Bu çalışmada, Kemal Tahir'in şiirle ilişkisi, şiir anlayışı ve şiirleri incelenecek; şiirle olan ilişkisinin edebî şahsiyetine etkisi gösterilecektir.

I. Şairlik Macerası

1923 yılında Galatasaray Lisesi'ne kaydolun Kemal Tahir, burada şiirle özel bir ilgi kurar. Roman ve hikaye okumaya çok düşkün olmasına rağmen, onun dünyasında şiirin özel bir yeri vardır. Bu yıllarda özellikle Yahya Kemal ve Ahmet Haşim'in şiirlerini okuyan yazar¹, Ahmet Haşim'i taklit ederek şiir karalamaya başlar. Bir lise talebesinin şiir yazma hevesi şeklinde kaleme alınan bu şiirler muhafaza edilmez. 1926 yılında ailevi sebeplerle okuldan ayrılır. Ancak şiirle ilişkisini devam ettirir. Özellikle arkadaş çevresinde şiirleri beğenilen ve gür sesiyle okuduğu şiirleri takdir edilen biridir. Otobiyografik özelliklerin yoğunlukla bulunduğu *Hür Şehrin İnsanları* romanında yazar, kendini Murat karakteri üzerinden anlatırken Murat'ın şiirle ilişkisine özellikle vurgu yapar. Murat, hem yazdığı hem de başka şairlerden okuduğu şiirlerle arkadaş gurubunun aranan ismi olmuştur.² Yaklaşık sekiz sene yazdığı şiirleri yayımlamayan Kemal Tahir, ilk şiirini 1931 yılında neşreder.

'Bardaki Kadın' başlıklı ilk şiiri Nisan 1931'de *İctihad* dergisinde yayınlanan Kemal Tahir'in bir ay sonra aynı dergide 'Açın Türküsü' başlıklı şiiri yayınlanır. Bundan sonra düzenli olmasa da birkaç ayda bir çeşitli edebiyat dergilerinde ve 1933 yılında bir gurup arkadaşıyla beraber çıkardığı *Geçit* dergisinde şiirlerini yayınlayan yazar, 1930'ların ortasından itibaren şiir yazmayı ve yayınlamayı seyrekleştirir. Kemal Tahir, bu yıllarda yazdığı şiirlerini, *Geçit*'in üçüncü sayısında çıkan 'Heykel Seviyor' şiirinin adını taşıyan bir şiir kitabında toplamayı düşünmüştür. Bu doğrultuda *Geçit*'in beşinci sayısının arka kapağında 'Geçit Neşriyatı' olarak Kemal Tahir'in *Heykel Seviyor* isimli şiir kitabının basılmakta olduğu belirtilir. Ancak bu proje hayata geçemez. Kemal Tahir'in şiirleriyle ilgili diğer yayın düşüncesi, 1935 yılındadır. 22.2.1935 tarihinde Fatma İrfan'a yazdığı mektubunda bir şiir kitabı yayınlayacağını, adını da *Yağma Var Bir Şiirim Otuz Para* koyacağını belirtir.³

¹ Kemal Tahir'in şiirle ilgili kanaatlerinden bahsederken 'şair' yerine 'yazar'ı niçin tercih ettiğimiz düşünülebilir. Bunun sebebi, Kemal Tahir'in şiir yazmış olmasına rağmen hiç bir zaman şair olmamış olmasıdır. Şiirleri incelendiğinde bu kanaat daha açık olarak anlaşılacaktır. Ayrıca, Türk edebiyatında 'yazar' olarak yer alması da bu tercihimizi etkiledi.

² Kemal Tahir, *Hür Şehrin İnsanları II*, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1995, s. 366

³ Fatma İrfan, *Kemal Tahir'den Fatma İrfan'a Mektuplar*, Sander Yayınları, İstanbul, 1979, s. 35

Kitaba ait düşündüğü ayrıntıları da kaydeden yazar, bu düşüncesini de hayata geçirememiştir. Dergilerde neşredilenlerin dışındaki şiirlerinin bir kısmı Fatma İrfan'a yazdığı mektuplarda, bir kısmı dönemin edebiyat dergilerinde kalır. Önemli bir kısmı ise, tesadüf eseri bir sahafta bulunan bir defterden çıkar.⁴ 1930'ların ortasında Nazım Hikmet'in yakınında bulunmaya başladığı dönemden itibaren Nazım Hikmet'i aşamayacağını düşünerek şiir yazmayı, büyük oranda, bırakır. Nadiren kaleme aldığı şiirlerini ise, başta *Yeni Ses* dergisinde olmak üzere, çeşitli dergilerde yayınlamaya devam eder.⁵ Şiirlerinde Cemalettin Mahir ve İsmail Kemalettin adlarını kullanır.⁶ Fatma İrfan, Kemal Tahir'e şiiri niçin bıraktığını sorduğunda; cevap olarak, 'Şundan ki, Nazım Hikmet'i şiirde aşmanın olanağı yok... Belki ulaşmak olur, ama aşmak hayır... Ulaşmak neye yarar... Bir de dar geliyor bana şiir alanı, yetmiyor.' karşılığını alır.⁷ 1940'ların başında kaleme aldığı birkaç şiirle şiir yazma işini sona erdiren yazarın şiirleri bugüne kadar bir kitap halinde yayınlanamamıştır.⁸

Kemal Tahir, edebî hayatının ilk on beş yılını şiirle geçirse de şiir üzerine fazlaca düşündüğü söylenemez. Kendine özgü bir poetikası yoktur. Fatma İrfan'a yazdığı mektuplardaki ifadelerden kendini bir şair olarak değil, şiir heveslisi olarak gördüğü anlaşılır. Ancak şiirin poetik yönüne büsbütün ilgisiz değildir. Kemal Tahir, bu yıllarda şiirle uğraşmasını dil üzerinde bir tür idman olarak değerlendirmektedir: '1940 yılına kadar yalnız şiirle uğraştım.⁹ Kötü bir şair olduğumu burada açıklamalıyım. Şiir çalışmalarından bana Türkçe'de düz yazıyı iyi yazabilme daha açıkçası kelimeleri değerlendirme idmanı kaldı.'¹⁰

Şiir kaleme aldığı dönemde Türk edebiyatına hakim olan şiir anlayışını beğenmeyen yazar, 'başka bir şiir' yazma gayretinde olduğunu ifade eder: "Yeni neslin şiirlerine bak, hepsinde basit ve çok ferdî duygular görürsün. Öyle ki her

⁴ Kemal Tahir, *Notlar 5: 1950 Öncesi Şiirleri ve Ziya İlhan'a Mektupları*, Bağlam Yayınları, İstanbul, 1990, s.3

⁵ Kemal Tahir'in son dönemde yazdığı şiirlerinin bir kısmı *Ses* dergisinin 1940 yılı, 7. sayısında İsmail Kemalettin adı ve Elek genel başlığı altında yayınlanmıştır.

⁶ Naci Çelik Berksoy, 'Kemal Tahir'in Biyografisine Katkı', *Kemal Tahir'in 30. Ölüm Yıldönümü Anısına*, Kızılçeleme Yayıncılık, İstanbul, 2003, s. 270

⁷ Fatma İrfan, 'Kemal Tahir'le Konuşan Herkes Bir Parça Kemal Tahir'leşir', *Politika Gazetesi*, 03.05.1976

⁸ Daha önce *Geçit*, *Varlık*, *Yeni Ses* gibi dergilerde yayınlanan şiirleri, *Türkiye Defteri*'nin Nisan-Mayıs 1974'teki 6. ve 7. sayılarında tekrar yayınlanmıştır. 7. sayıdaki şiirlerinde başında Doğan Hızlan'ın 'Şair Kemal Tahir' başlıklı kısa bir incelemesi yer almaktadır.

⁹ Kemal Tahir, her ne kadar burada 1940'a kadar yalnız şiirle uğraştığını kaydetse de, 1936'dan itibaren dönemin çeşitli dergilerinde, edebî iddiası fazla olmayan, hikayeler yazdığı da bilinmektedir. Bu hikayeler kısa zaman önce kitap halinde de yayınlandı. Bkz. Kemal Tahir, *Ustadın Olumu*, (Haz. Sevgül Sönmez), İthaki Yayınları, İstanbul, 2006

¹⁰ Naci Çelik Berksoy, 'Kemal Tahir'in Biyografisine Katkı', *Kemal Tahir'in 30. Ölüm Yıldönümü Anısına*, s. 270

birinin içindeki hassasiyeti ölçmek kabil olsa, her hangi bir lise talebesinin sevgilisine gönderdiği bir mektup dolusu histen yukarı çıkmıştı yoktur. Şair bu kadar küçük adam olmamalı, şair kendi içini yazmasın demiyorum. Bunu yapmadan tek bir satır yazmasının imkanı olamaz. Fakat kendi hassasiyetinden geçirip mısra haline koyduğu mefhum muhakkak ki çok büyük, çok yüksek, çok geniş olmalıdır.”¹¹

‘Yeni neslin’ yazdığı şiiri, sathî bulan Kemal Tahir, şiir üzerine yaptığı çok az tanımlamada, ilk olarak şiir ile nesir ayrımına vurgu yapar. ‘Dilde iki fenomen vardır: Şiir ve nesir. Bunlar gerçekliğin karşısında başka başka davranırlar, ayrı yollardan giderler. Şiir gerçekliği bu görünüş içinde kavrar.’¹² değerlendirmesinde bulunan yazar, şiirin, nesirden başka bir dil üzerinden varlık alanı oluşturduğu inancındadır.¹³ Aynı konuda ‘şiir gerçekliği duyular görünüşü içinde kavrar.’ değerlendirmesini dile getiren Kemal Tahir, şiirde esas olanın ‘gerçek’ olduğunu ama bu gerçekliğin şiirin kendine mahsus şartlar içerisinde oluşturulan bir gerçeklik olduğunu belirtir. Şiirin kendine mahsus dil içerisinde ‘gerçekliği’ ürettiğine dair düşünce, şiirin ahenk ve estetik yönüne yazar tarafından verilen önemi ortaya koyar.

Kemal Tahir, şiirde sanat gücüne önem vermesinin yanında bu gücün şiiri bilmece haline getirmemesi gerektiğini de ifade eder. ‘Yazdığım şiirde sanat kıymeti yüksek olacak, fakat bu sanat kıymeti dediğimiz cevahir hiç bir zaman bir bilmece, bir bulmaca, bir esrarengiz casus mektubu haline gelmeyecek. Sanat eseri, aydınlığa sürüldükçe, didiklendikçe içinin doluluğunu daha çok meydana vuran çok açık, çok sade hatta çok basit bir insan mahsulü, bir insan verimi olacak.’¹⁴ diyen yazar, şiirdeki ince çizginin şekil ile muhteva arasında kurulacak dengede toplandığını belirtir. Bu bağlamda, ‘Yeni muhteva, yeni şekil ister.’¹⁵ değerlendirmesinde bulunan Kemal Tahir, değerlendirmelerinin devam eden kısmında, ortaya konulan muhtevaya uygun yeni bir şekil geliştirilmedikçe, şiirde başarı sağlanamayacağını iddia eder. Yazarın şiirle ilgili bu düşüncelerinin büyük kısmı Marksizmle tanıştıktan ve onu bir hayat görüşü olarak benimsedikten sonraki döneme aittir. Ancak onun şiirde estetik yöne yaptığı vurgu, onun şiir konusunda, kaba bir Marksist anlayış içerisinde bulunmadığını gös-

¹¹ Fatma İrfan, *Kemal Tahir'den Fatma İrfan'a Mektuplar*, s. 170

¹² Kemal Tahir, *Notlar 3: Sanat Edebiyat 3 - Dil Dosyası*, Bağlam Yayınları, İstanbul, 1989, s. 105

¹³ Yukarıda ifade edildiği gibi Kemal Tahir, şiir karalamaya başladığı yıllarda Yahya Kemal ve Ahmet Haşım’i sıklıkla okumaktadır. Yazarın Yahya Kemal ve Ahmet Haşım’e olan bu ilgisinin şurine doğrudan yansımaları pek olmaz. Ancak şiir anlayışıyla ilgili kaydedilen bu ifadelerde Ahmet Haşım’in poetikasının büyük etkisi fark edilmektedir.

¹⁴ Kemal Tahir, *Notlar 6: 1950 Öncesi Cezaevi Notları*, Bağlam Yayınları, İstanbul, 1991, s. 89-90

¹⁵ A g e. s. 90

termektedir. Yazar, şiirle ilgili bu düşüncelerine rağmen, aşağıda incelendiğinde görüleceği gibi, Nazım Hikmet'le tanışmasından sonra edebî değeri olmayan kaba Marksist şiirler yazmaktan kendini alamayacaktır.

Kemal Tahir, şiirde estetik unsurlara önem verirken şiirin toplumla ilişkisine de dikkat çeker. Edebiyatın geneli üzerine yaptığı değerlendirmede, yazarın birikim sahibi olmasına büyük önem verir. Bu birikimin birinci kaynağı toplumun bünyesinde barındırdığı tarihsel zenginlikte toplanmaktadır. Yazara göre, şair de kendine birikim olarak ilk önce milletin tarihini esas alacaktır. 'Şair, içinde yaşadığı cemiyetin mahsulüdür.'¹⁶ diyen yazar, 'Millî şair' olarak, içinden çıktığı toplumun dil ve tarih zenginliğini 'tercüme eden kişiyi'¹⁷ kabul eder.

Kemal Tahir'in burada kaydedilen 'Şair, içinde yaşadığı cemiyetin mahsulüdür.' değerlendirmesi, edebiyat ile toplum arasında birebir ilişki kuran ve edebiyatın toplumu aynen yansıtması gerektiğine inanan yaklaşımın önemli tezlerinden olsa da, var olduğu günden beri sanat dallarının en 'şahsî' birimi olarak kabul edilen şiir için ne kadarıyla geçerli olduğu tartışma konusudur. Bu bakımdan Kemal Tahir'in şairi yanlış değerlendirdiği veya şair hakkında yanlış hükümlerde bulunduğu düşünülebilir ama yine *Notlar*'ının altıncı cildine alınan bir değerlendirmesinde şairin ferdîyetine yaptığı vurguyla, yukarıdaki değerlendirmesini bir anlamda tashih eder ve şairi kitle adamı olmaktan çıkarıp dilin ve kültürün adamı olarak takdim eder: "Şairler, ruh mühendisidir. Adamcağızlar kendi ruhlarını zaten pek karmakarışık izah edilmez, içinden çıkılmaz bulduklarını ve bir türlü halledemediklerini söyleyip duruyorlar. Onlardan, diğer ruhlara nasıl mühendislik beklenir."¹⁸

Yazar, sosyalizmle tanıştığı ilk yıllarda edebiyatın diğer türlerinde, tam anlamıyla Marksizme teslim olmuş görünürken; şiir konusunda farklı bir tavır geliştirir. Kemal Tahir, çok az da olsa, Cumhuriyet döneminde Türk edebiyatıyla ilgili sürdürülen tartışmalara değinmiştir. Serbest şiir konusu bunlardandır. Ancak serbest şiirle ilgili meydana gelen tartışmalara, polemiklere katılmamış, sadece bu şiir şeklinden kendi anladığını ifade etmiştir. Bir değerlendirmesinde, 'Gördün ya, işte bunun gibi on adet serbest vezin şiiri bir gece ve bir saatte yazdım. İnadına neşrettireceğim. Şu böyle şiir yazmanın tahta yontmaktan kolay olduğunu anlatmak için.'¹⁹ ifadelerini kaydeden yazar, serbest şiiri, 'kolay yazılabilir' olması bakımından küçümser. Bu yaklaşımına rağmen, şiirde serbest vezni kullanır. 'Şunu kayıtsız şartsız kabul etmeliyiz kardeşim, istikbalin vezni münakaşasız (serbest)tir. Geç kalmamak lazım.'²⁰ şeklindeki değerlendirmesiyle

¹⁶ A g.e., s. 109

¹⁷ A.g.e., s. 108

¹⁸ A g.e., s. 93

¹⁹ Kemal Tahir, *Notlar 5 1950 Öncesi Şiirleri ve Ziya İlhan'a Mektupları*, s. 190

²⁰ A.g.e., s. 210

serbest vezni önemser. Gerek yazarın genel değerlendirmelerine, gerekse, son değerlendirmesine ve şiirlerine bakıldığında serbest veznin, onun için bulunduğu ortamın tabii unsuru olması yönüyle önemli olduğu görülür. Yazar, şiirde vezin üzerine düşünmemiştir. Bu yönüyle poetik anlamda çok sağlam bir alt yapıya sahip değildir. Ancak, şiir yazdığı dönemde serbest veznin çoğunlukla kullanılıyor oluşu, Kemal Tahir'i de serbest vezinde şiirler yazmaya itmiş olmalıdır. Buna ilave olarak yazarın şair olarak büyük ehemmiyet verdiği Nazım Hikmet'in bu konudaki tesiri de unutulmamalıdır.

Kemal Tahir'in şiirle uğraşısını tam olarak anlayabilmek için onun Nazım Hikmet'le olan ilişkisine ayrıca değinmek gerekir. Çünkü aşağıda incelendiğinde görüleceği gibi Nazım Hikmet onun hem şiirle olan ilişkisini belirlemiş hem de edebî şahsiyetine farklı bir yön kazandırmıştır.

Yazar, Nazım Hikmet'in fikirlerinden önce şiirleriyle tanışır. Bir hatırasında bu karşılaşmayı: 'O yıllarda Gülhane parkında, eski saraya yakın olan Alay köşkünde sık sık edebiyat akşamları tertip ediliyordu. Bu akşamlardan birinde, şair arkadaşlarımdan biri ile ben de hazır bulundum. Akşamı tertipleyen heyetin başkanı Peyami Safa, Nazım Hikmet'i dinleyicilere, 'ünlü Türk şairi' diye tanıttı. Nazım, şiirlerini okumaya başladı. Şiirler arasında 'Güneşi İçenlerin Türküsü' de vardı. Biz de o zamanlar şiir yazıyor ya da yazdığımızı sanıyorduk. Yahya Kemal'in etkisi altında idik, yabancı şairlerden Baudlaire ve Verlaine'ı seviyorduk. Nazım'ın gümbür gümbür şiirini duymamızla kan başımıza sıçradı. O kadar sersemlemiştik ki, sokağa çıkınca aklımızda kalan mısraları birbirine ekleyerek şiirleri restore etmeye çalışırken az kalsın tramvayın altında kalıyorduk.'²¹ şeklinde anlatan Kemal Tahir'in Nazım Hikmet'in şiirlerine duyduğu bu hayranlığı, o yıllar için, Nazım Hikmet'in fikirleri yok eder.

1920'lerin sonu ve 1930'ların başında yeni kurulan Cumhuriyetin övgüsünü ve bunu kurmayı başaran Türk milletinin kahramanlığının anlatılmasını kendine esas mesele edinen Kemal Tahir, bu yıllarda Nazım Hikmet'i, fikirlerinden dolayı, sevmemekte hatta ona kin duymaktadır. *Hür Şehrin İnsanları*'nda bir şiiri, Nazım Hikmet'e ait olduğundan dolayı iyi okuyamayacağını, bunun sebebi olarak da şairinin fikirlerini sevmemesini söyler.²² Fatma İrfan'ın şu hatırası da yazarın bu dönemde Nazım Hikmet'le olan ilişkisini gösterir: "O sıralar okul kitaplarında Nazım Hikmet'in şiirleri vardı; Yaralı Hayalet ve Kırk Haramilerin Esiri gibi... Bir yaz tatilinde Kemal Tahir'e (*Nazım Hikmet'in şiirlerini*) okuduğum zaman, dudak bükümü: 'Bunları Rusya'ya gitmeden yazmış, ben, züppelik olsun diye bileklere

²¹ Naci Çelik Berksoy, 'Kemal Tahir'in Biyografisine Katkı', *Kemal Tahir'in 30. Ölüm Yıldönümü Anısına*, s. 246

²² Kemal Tahir, *Hür Şehrin İnsanları I*, s. 366

kelepçe taktırmaktan bir şey anlamam.' demişti. Ve bana Mustafa Kemal'in bir resmini vermişti. Arkasına: 'Kendini güçsüz ve mutsuz bulduğun zamanlar bu resme bak, güçleneceksin, biz böyle yapıyoruz.' diye yazmıştı.^{23*}

Kemal Tahir'in Nazım Hikmet'e ilgili düşünceleri, 1935'ten itibaren değişmeye başlar. Bu yıldan sonra Nazım Hikmet, onun için hayatın her alanında örnek alınacak biri haline gelir.²⁴

Yazarın fikri dönüşümü, yazdığı şiirlere de yansır. Şiirlerinde, hem biçim hem de muhteva olarak Nazım Hikmet'in tesiri görülmeye başlanır. Kemal Tahir'in ilk şiirlerinde bireysel macera ve duygularla ideolojik bir karakter taşımayan toplumsal meseleler öne çıkarken özellikle bu geçiş döneminde yazdığı şiirlerde, bir misyonun idealini süren sanatkarlara mahsus ümitlerle dolu 'yarın' vurgusu ve sosyalist şairlerin kaleme aldıkları metinlerde sıklıkla görülen 'kavgaya' kavramı dikkat çekicidir.²⁵

²³ Fatma İrfan, 'Kemal Tahir'le Konuşan Herkes Bir Parça Kemal Tahir'leşir', *Politika Gazetesi*, 03.05.1976

- Fatma İrfan aynı yazısında bu fotoğrafı ve yazıyı, Kemal Tahir'in 1938'de tutuklanması üzerine askerî mahkemeye verdiğini, bir daha da geri alamadığını, resmin de arkasındaki yazının da Kemal Tahir'e verilecek ceza hususunda Kemal Tahir lehine herhangi bir işe yaramadığını kaydeder..

²⁴ Kemal Tahir'in Nazım Hikmet'e olan hayranlığı, 1950'lerin ortasından itibaren bir miktar azalsa da ona olan sevgisi ve saygısı hiç bitmemiştir.

²⁵ Kemal Tahir'in 'yarın' vurgusunu ortaya koyan bir örnek olarak 1935'te yazılan şu şiir kaydedilebilir.

YARIN

Yarın,
Yaracak beyaz bir şimşek gibi karanlıkları,
Kırılan aynalar gibi geceler,
Bir sönüp, bir yanacak,
Nerdeyse geceler parçalanacak!..
Yarın,
Sınırında dumanlı ufukların,
Kanat çırpan
Beyaz bir deniz kuşu gibi pırl pırl
Ve kahramanların
Şakağından vuruluşu gibi kızıl
Yarın
Kavgada kavgamızın türküsünü söyleyen kadınların
Bilenmiş, çıplak
Bıçaklar
Kadar
Temiz ve ışıklı göz bebekleri
Yarına bak
Yarına bak
Yarına bakalım hemşeri

Muhtemelen 1936'da yazılmış olan bir mektubunda kaydettiği 'İşsizler' şiirinde o, devrim îmâları yapan bir şairdir artık.

İşsizler

Yürüyorlar yürüyorlar	Bakışlarında kinler
Kaldırım	Ve enginler
da adım adım	gibi genişleyen
Ne dudaklarında türkü	Açlıkla!..
Ne ellerinde mavzer var.	Yürüyorlar.
Yürüyorlar	Şarkılarını susan makinelerin başında
Ayak seslerinde çılgıllaşan	Son sözü kaldırım taşında
Son hakikat:	Bırakarak
Barikat.	Ve mavi gömlekleriyle bir sel gibi akarak
Yürüyorlar...	Yürüyorlar, yürüyorlar. ²⁶

Kafalarında bir kazma gibi işleyen

Kemal Tahir, bu şiirinde emekçilerin meselelerini gündeme getirerek bu emekçilerin adeta bir devrime doğru 'yürüdüklerini' de ifade eder. Sosyalist ideolojinin baskın olduğu şiirlerde, emekçilerin 'yürümesine' özel bir önem verildiği, bu yürüyüşün devrime doğru bir yol olduğu sıklıkla işlenen bir konudur. Bu anlamda biçim ve içerik olarak bu konuda yazılmış birçok şiire benze-yen, bu sebeple bir özgünlüğü olmayan bu şiirde de, yürüme ve yürümenin işa-ret ettiği emekçi eylemleriyle bir ihtilal ima edilir. Bu tür şiirlerin genelde sos-yalist ideolojiyi fikirden ziyade hissi olarak taşıyan şairlerin kaleminden çıktığı gerçeği hatırlanırsa, Kemal Tahir'in o yıllarda sosyalizmi hangi bağlamda algı-ladığı çıkarımına ulaşmak mümkün olur. Kemal Tahir'in sosyalizm vurgusu yoğun şiirler yazması, bunda da Mayakovsky'den gelen bir etkiyi Nazım Hikmet kanalıyla taşıması, o yılların edebiyat ortamında, eleştiri konusu olmuştur.

1935'in başlarında yazdığı bir mektubunda, şiirlerinin 'Komünistlik itham-ları, filanca ve falanca şairlerin tesirinde kalındığı iddiası'yla eleştirildiğine değinir.²⁷ Şiirler incelendiğinde bu eleştirilere hak vermek gerekmektedir. Muh-tevada 'Komünistlik propagandası' konusu tartışılır bir husus olsa da, hem bi-çim hem de söyleyiş itibarıyla Nazım Hikmet'in tesiri açık bir şekilde görül-mektedir. 1934'ün yazında Nazım Hikmet'i eleştiren Kemal Tahir, 1935'in yazında Nazım Hikmet'e, 'Bizim Usta' demektir.²⁸ Kemal Tahir'in bu yılları-

²⁶ Fatma İrfan, *Kemal Tahir'den Fatma İrfan'a Mektuplar*, s. 147

²⁷ A.g.e., s. 74

²⁸ Fatma İrfan, 'Kemal Tahir'le Konuşan Herkes Bir Parça Kemal Tahir'leşir', *Politika Gazete-si*, 03.05.1976

nın birinci dereceden tanıklarından olan Fatma İrfan, Kemal Tahir'in Nazım'ın tesiri altına girdikten sonra kavga şiirleri yazmaya başladığını, bu şiirleri yazarken de zorlanmadığını; aksine 'şaşılacak bir kolaylıkla' yazdığını belirtir.²⁹

Kemal Tahir'in şiirlerinin şekil ve muhteva özelliklerini iki ana döneme ayırmak mümkündür: Nazım Hikmet Tesirinden Önce, Nazım Hikmet Tesirinden Sonra...

II. Şiirlerinde Şekil

Kemal Tahir, şiir alanında Nazım Hikmet'in tesiri altına girmeden önce, hece vezniyle şiirler yazmaktadır. Aruzu hiç kullanmayan yazar bu dönem şiirlerinde genellikle 14'lü hece vezni kullanmaktadır.

Bir kurşun sağnağına tutulan kuşlar gibi
Erkek kucaklarına serildiler, düştüler...³⁰

14'lü hece vezninden sonra kullanılan diğer vezin 11'li hece veznidir.

Yollar bir hançerin kanlı ucudur
Ufukta güneşin nuru sönerken³¹

Kemal Tahir bu iki ölçünün dışında çok az şiirinde de 7'li hece vezni kullanmıştır.

Ne gecesi, gündüzü,
Ne yokuşu, ne düzü,
Ne de öte yanı var.³²

Nazım Hikmet'in şiirinin tesiri altına girdikten sonra Kemal Tahir'in şiirinin şekil özellikleri değişmiştir. Nazım Hikmet'in kullandığı şekliyle serbest ölçü Kemal Tahir'in şiirlerinde kullandığı tek biçim olur. İlk döneminde hece vezninden başka vezinde pek şiir yazmayan Kemal Tahir, bu dönemde ise şiirlerinin çok büyük bir kısmını Nazım Hikmet'in temsil ettiği serbest vezinde yazar.

Bekliyorum yolunu!...
Kararan gözlerimle değil, aydın bakışlarımla
Bekliyorum yolunu

²⁹ A.g.y.

³⁰ Kemal Tahir, *Notlar 5 1950 Öncesi Şiirleri ve Ziya İlhan'a Mektupları*, s. 26 ('Barda Kadınlar' şiiri)

³¹ A.g.e., s. 30 ('Köyde Hasret' şiiri)

³² A.g.e., s. 73 ('Yolumuz' şiiri)

Bütün varımla...
 Toprağa gömülürken,
 Benimle beraber gelecek şeylerden
 Biri de senmişsin
 Sen bendenmişsin
 Gibi.³³

Yazar, bütün şiirlerinde sade bir dil kullanır. Bu bakımdan şiirlerinde halk dilinin rahat söyleyişini bulmak mümkündür. Seçtiği kelimelerin büyük kısmı halkın günlük dilinde kullandığı ifadelerdir. Rahat ama dağınık bir söyleyişi vardır. Şiir üzerinde fazla çalışmaması, şiirde tam bir kompozisyon kurmasına engel olur. Nazım Hikmet'in şiirinin tesirine girdiği dönemde ise değişen şekil ve muhtevaya paralel olarak dil de değişir. Yine sade bir dil kullanan Kemal Tahir, sosyalist edebiyatın kendine mahsus ifadelerini şiirine taşır. Bunu şiirlerinin muhtevasında görmek mümkündür.

III. Şiirlerinde Muhteva

Kemal Tahir'in ilk dönem şiirlerinde muhteva olarak iki konunun öne çıktığı görülür. Birincisi, bohem hayatın Kemal Tahir'de uyandırdığı ferde/cemiyete ilişkim intibalar ve bohem hayata ait unsurlar; ikincisi anne...

Kemal Tahir, 1930'ların özellikle ortalarında tam anlamıyla bir bohem hayatı yaşar. Ayrıntılarını *Hür Şehrin İnsanları* romanında takip etmenin mümkün olduğu bu hayat tarzı, yazarı tatmin etmek yerine, rahatsız eder. Okuyan bir insan olmanın sonucu olarak kendisini tümüyle bohem hayata bırakamamış; toplumun genelinin yaşadığı hayat, onu eğlencenin en tatlı noktalarında bile meşgul etmiştir. O, bohem hayatını yaşarken diğer yandan, bu hayatın dışında kalan insanlarla ilgilenme ihtiyacı duyar. Bu psikoloji, Kemal Tahir'in ilk şiirlerinden itibaren kuvvetle hissedilir. Yayınlanan ilk şiirlerinden 'Açın Türküsü', yazarın bu noktadaki durumunu gösterir.

Yaşadığı bohem hayat sayesinde, bu hayatın dışında kalan ve fakir olan insanların yaşadığı hayatı daha yakından tanıma fırsatı bulur ve bu insanlar üzerine düşünür. Yazarın 'açların hayatları' üzerine düşünmesini iki sebebe bağlamak mümkündür. Bunlardan birincisi, kendisinin de hayatının belli bir döneminde aç yaşamasıdır. Verilen bahşişlerle geçinmek zorunda kaldığı günlerin yazar üzerinde derin izler bıraktığı muhakkaktır. İkincisi, kurulan yeni cumhu-

³³ Fatma İrfan, *Kemal Tahir'den Fatma İrfan'a Mektuplar*, s. 223 ('Bekliyorum' başlıklı şiir)

riyette belli bir zümrenin keyif içinde yaşaması, belli bir zümrenin de sefalet içinde sürünmesinin yazarı rahatsız etmesidir. Yazarın şiirlerine bu hassasiyetin nasıl yansıdığını örneklerle ortaya koymak mümkündür.

‘Açın Türküsü’ şiirinde Kemal Tahir, aç olmanın yaşam üzerindeki büyük yükünü anlatır.

Bir lokma ekmek diye gıcırdadı dişlerim
İçimdeki loşluğa düştü inleyişlerim
Kollarımda açlığı ömrüm gibi taşırken...

....

Bahtımın karşısında ağladım güler gibi
Gurupların koynuna düşen alevler gibi
Açlık da içerimde kendi kendini yaktı.³⁴

Kemal Tahir, aç insanların durumunu sadece bu şiirinde değil, ‘Açların Beldesi’ gibi birçok şiirinde anlatmaktadır. Açları, erdemli ama dışlanmış insanlar olarak gören yazarın şiir defterinin başında, ‘Kaari! Sana uzatılan bu eli çekinmeden sıkabilirsin, onda kir yok nasır var.’³⁵ ifadesini kaydetmesi, bu bağlamda önemlidir. ‘Elem Çocukları’ isimli şiirinde de açların halini anlatır. Şiirin başına, ‘Ben gibiler’ notunu düşmesi, yazarın kendini de bu insanlardan biri saydığını göstermektedir.

Alınları çizgili, dik belleri iki kat
Gülüşleri en derin elemelerden de acı
Bu genç ihtiyarların galibi gaddar hayat
Bu genç ihtiyarların ızdıraptır baş tacı!

....

Ümitleri, inkisar denen sisle örtülü
Gür saçları kederin siyah yas bağlarıdır...
Duyguları ölüdür, mefkureleri ölü
Gözleri gözyaşının kuru menbalarıdır.³⁶

Bu mısralar Kemal Tahir’in bohem hayatın dışında kalan ve hayat mücadelesi veren insanlara bakışını, ortaya koymaktadır. Zaman zaman aşırı bir melankoli denilebilecek ifadelerin yer aldığı bu şiirlerde öne çıkan husus, Kemal Tahir’in aç insanları erdemli kabul ettiği, kendini de bunlardan biri olarak gördü-

³⁴ Kemal Tahir, *Notlar 5. 1950 Öncesi Şiirleri ve Ziya İlhana'ya Mektupları*, s. 25

³⁵ A.g.e., s. 10

³⁶ A.g.e., s. 25

ğüdür. Yazarın açları şiirine konu edişi, benzer konuları işleyen sosyalist şairlerin şiirlerinden farklıdır. Onun ilk dönem şiirlerinde anlattığı ‘açlar’, emeği sömürülen, ezilen ve devrimin potansiyel kaynağı olan açlar değil, hayat karşısında mücadele veren, erdemli ve kendi halinde açlardır. Bu açların mücadelesi siyasi irade ile değil, hayatlardır ve bu mücadelede ideoloji yoktur.

Kemal Tahir tabiatla ilgili yazdığı çok az şiirinde yine açlık temasına vurgu yapar. ‘Sonbahar Manzaralarından’ başlıklı şiirini, ‘kenar mahallelerin evleri’ ifadesiyle takdim eder. Şiirde de tabiatın kenar mahalle insanlarıyla ilişkisini anlatır. Şiirde tabiat ölümün bir temsilcisi olarak ‘karanlık sesiyle’, bu evlerden bir kaçının eşiğine iner.³⁷

Kemal Tahir’in ilk dönem şiirlerinde öne çıkan bir diğer konu, bohem hayatın aslı unsurlarından olan kadınlardır. Yazar, bohem hayatın kadınlara da mevcut şartları dışında, insanî hususiyetleriyle eğilir. Yayınlanan ilk şiirinin bohem hayatın kadınlarını anlatması dikkat çekicidir. ‘Barda Kadımlar’ başlıklı bu şiirinde bu ‘alemin’ kadınlara bakışını şu şekilde dile getirir:

Bir kurşun sağnağına tutulan kuşlar gibi
Erkek kucaklarına serildiler, düştüler...
Gözlerine şehvetten alev koymuşlar gibi
İsteyerek baktılar, arzuyla gülüştüler...

Kollar kilitlenince kıvranan bellerine
Memeleri dikenli göğüslerde ezildi
Benzediler Bizans’ın kahpe güzellerine
Topukları mukaddes denene ne varsa sildi..

Emerek damarları bir yabancı ahengi
Uçurumlu bir zevke nehir gibi aktılar
Hafiftiler bir sürü güvercinden de çünkü
Çamur yüreklerinde sade tat bıraktılar...³⁸

Yazara göre bohem hayatın kadınları da ‘açlar’ gibi hayat mücadelesinde insanların acımasızlığına uğramış, dışlanmışlardır. ‘Fahişeye acıma’ teminin Türk edebiyatındaki devamı sayılabilecek bu ifadelerin benzerini, ‘Orospu’ isimli şiirinde de dile getirir.³⁹ ‘Daima acıyarak baktığım ve ızdırabını kalbimde bulduğumun ismidir.’ takdimiyle kaydettiği şiirinde ‘düşmüş kadını’, masum bir kuşa, onu kullananları ise vahşi bir hayvana benzetir.

³⁷ A.g.e., s. 34

³⁸ A.g.e., s. 26

³⁹ A.g.e., s. 27

Kemal Tahir, eğlencenin vasıtası olan kadınlara acırken, bazı şiirlerinde de bu kadınlarla yaşadıklarını anlatır. 'Çıplak' isimli, cinselliği işlediği şiirinde, bir kadınla yaşadıklarını dile getirir.⁴⁰ Kadın ve cinsellikle ilgili konuların kaynağı yazarın yaşadığı hayatla ilgilidir. 'Şehvet' isimli şiirinde ise, şehvet hissi karşısındaki düşüncelerini dile getirirken aynı zamanda bu hayatla ilişkisini de ortaya koymaktadır:

Her hamlen öldürmede, ezmede fazileti
Her hamlede beşere aşılır kuduz hisler...
Ey âlemin ezeli ve ebedi illeti
Şahlanmana benziyor coşkun siyah denizler.
...
Bir geceydi tanıdım senin kızgın tadını
Başka zevke tapmadım, o zamandan beridir..
Her orospu, her kahpe, her bir sokak kadını
Senin iğrenç dininin birer peygamberidir.⁴¹

Kemal Tahir'in ilk dönem şiirlerinde öne çıkan diğer konu annedir. Yaklaşık 10 şiirinde anne temine yer veren Kemal Tahir, annesinin vefatından sonra derin bir acı duyar. Bu konuda yazdığı tüm şiirler annesini kaybetmenin, onun yokluğunu hatırlamanın yazarda uyandırdığı derin ızdıraplardır. 'Ah Annem!..' başlıklı kısa bir şiirinde kaydettiği şu mısralar, yazarın annesi hakkında yazdığı şiirlerin özü mahiyetindedir.⁴²

Karanlığı seviyorum. Saçlarına benziyor
diye, çünkü seni ölüm aldığı zaman
başında beyaz yoktu. Ben sana daha
doymamıştım Anne.⁴³

Kemal Tahir'in bu dönem şiirlerinde az da olsa yer alan bir tem, şairin kendi benidir. 'Aynada Gördüğüm Adam', 'Sesini Duyduğum Adam', 'Hakkım', 'Bir Devin Ölümü' 'Hayat' 'Gölgem' gibi şiirler, Kemal Tahir'in kendi benini anlattığı; yer yer hayat ve metafizik üzerine düşündüğü şiirlerine örnektir. 'Aynada Gördüğüm Adam' şiirinde, aynada gördüğü kendini şu şekilde anlatır:

Şakağında saçından düşen beyaz sargılar,
Yüzünde elemelerin, derin nal izleri var,

⁴⁰ A.g.e., s 32

⁴¹ A.g.e., s 34

⁴² Burada şu husus da belirtilmelidir ki Kemal Tahir, anne imgesi etrafında değil, kendi annesi için şiirler yazmaktadır. Onun şiirlerinde anne teminin kime hitap ettiği bellidir. Annesi için bu kadar şiir yazan Kemal Tahir'in babası için hiç şiir yazmadığı görülmektedir.

⁴³ Kemal Tahir, *Notlar 5 1950 Öncesi Şiirleri ve Ziya İlhan'a Mektupları*, s. 17

Ruhuma çekti donuk bakışlarından duvar,
Bir ayna parçasının kalbine sinen adam!...

Kara bahtı ümitsiz gönüllerden de kara
Kuru gözlerinde yaş, sislenen bir hatıra
Son hazin türküsünü söylemiş ufuklara,
Bir heykel sükutuyla toprağa inen adam.⁴⁴

Kemal Tahir, şiirde kendini talihin gadrine uğramış ve hayatın hüznünü yaşamış birisi olarak tasvir eder. Yalnız ve mutsuz ‘adam’ Kemal Tahir’dir. Yazar, yukarıda isimleri kaydedilen diğer şiirlerinde de benzer duyguları dile getirir. Ancak bu şiirlerden ‘Bir Devlin Ölümü’ başlıklı olanı, konuyu ortaya koymas ve şiir değeri bakımından diğerlerinden önde kabul edilebilir:

Ruhumu indiriyor toprağa adım adım
Dört ölüm hatasının taşıdığı sedye!
Gecenin saçlarından karanlığı kopardım
Göğsümdeki ışığı budur söndüren diye!
...
Yükselmez feryatlarım belki âlemde bir an
Yüreğim bir mezarlık sükûtundan derinken...
Nisyandan korkmuyorum, gökleri tutuşturan
Güneşin ruhu bile, ölü gölgelerinken!⁴⁵

Yazarın bu kapsamdaki şiirlerinde özellikle ferdiyetin meselelerini ortaya koyma bakımından Necip Fazıl’ın etkisinde kaldığı görülür. ‘Hayat’ isimli şiirinde ise metafiziği işleme ve söyleyiş bakımlarından Necip Fazıl’ın tesiri çok daha açıktır:

Bir cümledir ki hayat
-Ne bir virgül, ne bir hat-
Birden okuyacağız.
Bazen geç, bazen erken,
Sonunda mezar denen
Bir nokta koyacağız.⁴⁶

Kemal Tahir, Nazım’ın şiirinin mutlak tesiri altına girmeye başladığı dönemden itibaren ilk dönem şiirleriyle bağını koparır. İlk dönemde yazdığı şiirleri, sosyalist edebiyatın ilkelerini benimsedikten sonra ‘kepezelik’ olarak görme-

⁴⁴ A.g.e., s. 12

⁴⁵ A.g.e., s. 13

⁴⁶ Geçit, Şubat 1934; şiir ayrıca *Türkiye Defteri*, Nisan 1974’te de yayınlanmıştır.

ye başlar.⁴⁷ Onun için edebiyat artık 'bir sınıfın sesi'dir. Fatma İrfan'a yazdığı bir mektubunda kaydettiği, 'Sade şiir değil, söz söylerken bile bir sınıfın malı olmağa mecbur olduğumuzu unutmamalıyız. Madde - ki asıldır - madde bile muayyen bir sınıf için başka başkadır.'⁴⁸ şeklindeki ifadeler, şairin şiir anlayışını da gösterir. Kemal Tahir, bütün heyecanlarıyla sosyalist düşünceyi benimseydiği 1935'in sonlarında misyonunu, ideolojisini ifade edebilecek bir imkan olarak sadece şiiri bulur. Çünkü o yıllarda edebiyatın diğer alanlarında henüz eser vermemiştir. Ayrıca Nazım Hikmet gibi şiirini misyonunun sesi hatta silahı yapan büyük bir örnek vardır. Bütün bu etkilerden dolayı Kemal Tahir şiir yazma kabiliyetini, misyonunun emrine verir. Yazarın bu tarz şiirleri daha ziyade Fatma İrfan'a yazdığı mektuplarda yer almaktadır.

Nazım Hikmet'in tesirine girmeye başladıktan sonra ilk önce eski muhtevayı Nazım Hikmet'in şiirlerinde gördüğü ölçülerle yazar; muhtevayı daha sonra değiştirir. Bu durum, Kemal Tahir'in şiir hakkında henüz tam bir fikre sahip olamadığının bir başka göstergesidir. Kemal Tahir'in bu dönem şiiri bazı kavramlar etrafında örgülenir: Yarın, emek, devrim... Bunlar, sosyalist edebiyatın şiir alanında kullandığı temel kavramlardır. Kemal Tahir, bu kavramlara herhangi bir özgünlük kazandıramayıp, şiirlerini ilk dönem yazdıklarından daha da geri götürerek basma kalıp ifadelerle yer verir. Mesela 'İşsizler' şiirinde, proletaryanın yürüyüşünü şu şekilde ortaya koyar:

Yürüyorlar yürüyorlar	Barikat.
Kaldırım	...
da adım adım	Yürüyorlar.
Ne dudaklarında türkü	Şarkılarını susan makinelerin başında
Ne ellerinde mavzer var.	Son sözü kaldırım taşında
Yürüyorlar.	Bırakarak.
Ayak seslerinde çılgıllaşan	Ve mavi gömlekleriyle bir sel gibi akarak
Son hakikat:	Yürüyorlar, yürüyorlar. ⁴⁹

Kemal Tahir hem bu şiirinde hem de bu muhtevada yazdığı diğer şiirlerinde bir devrimin 'ayak seslerini' dile getirme gayretindedir. Kahramanlık şiirlerini hatırlatan gür tonuyla ve keskin söyleyişiyle dikkat çeken bu şiirlerde, yazarın kullandığı kelimeler de önceki dönemlere göre değişir. 'Adam' başlıklı şiirinde ise, 'namuslu insan' anlayışını şu ifadelerle dile getirir:

⁴⁷ Nacı Çelik Berksoy, 'Kemal Tahir'in Biyografisine Katkı', *Kemal Tahir'in 30. Olum Yıldönümü Anısına*, s. 270

⁴⁸ Fatma İrfan, *Kemal Tahir'den Fatma İrfan'a Mektuplar*, s. 132

⁴⁹ A g e., s. 147

Bence adam	Hür
Asırlık bir çınar	Doğar
Kadar	Ben daha anlayamıyorum
Dik	Açlığın insan nabızlarında zonkladığını duyan
Niyagara kadar	En hırçın kavga türkülerini ezber okuyan
Gür	Düşman saflarına girmesini
Doğar.	Kişinin.
Adam	.... ⁵⁰

Bir kısmı kaydedilen şiirin gösterdiği gibi Kemal Tahir'in 'adam'ı, emeğin sömürüsünün bilincine varmış, emekten yana tavır almış sosyalist bilince sahip kişidir. Kemal Tahir, bu şiirlerinde bir kavganın sözcülüğünü yaptığı gibi şiirlerinde anlattığı insan da bir kavganın kahramanıdır. Kemal Tahir, 1940'ların başında yazdığını düşünebileceğimiz birkaç şiirinde ise gelecekte romanlarında ortaya koyacağı Türk aydını-Batı ilişkisine ait yaklaşımlarını sezdirir. 'Köylüye Giden Sanatkar' başlıklı şiirinde, 'Köylüye Gidelim!' diyen aydınların bütün yol hazırlıklarını Batı kültürünün hakim olduğu yerlerden temin ettikten sonra köylüyü tanımaya çalıştıkları söz konusu edilir. Yazarın şiirlerinde zaman zaman gördüğümüz ironinin başarılı bir uygulamasının da yer aldığı şiir, köylünün Batı referanslı yöntemlerle tanınamayacağını anlatır.⁵¹ Bu çerçevedeki 'Neye Benziyoruz' başlıklı şiir ise 'yerli' olmak için Batılı izlerden kurtulmanın gereğini dile getirir:

Velhasıl yalnız kalamıyoruz

Kalabalık bir haldeyiz

diyen şair, yine ironik bir üslupla Türk aydınının 'kendi kendine' kalamamasını, bir çok şeyini dışardan almasını tenkit eder. Bu ironik üslupla ortaya konan tenkitçi tavır, ileriki yıllarda Kemal Tahir'in romanının aslı unsurlarından olacaktır.

Sonuç

Kemal Tahir şiire, edebiyatla uğraşmanın sağladığı birikim ve gözlem gücüyle şiir yazma hevesini birleştirerek başlar. İlk şiirlerinde hayat mücadelesi veren insanların dramlarını anlatır. Kendini de bu insanlardan biri sayarak 'açların türküsünü' yazmaya çalışır. Şiirleri iki ana döneme ayrılan Kemal Tahir, şiire ilk başladığı yıllarda Yahya Kemal'in etkisi altında kaldığını belirtirse de ne muhtevada ne de şekilde bu etki görülür. Ancak söyleyişte fark edilen musikiyi yakalama gayreti bu etkiye bağlanabilir. Ayrıca, gençliğinde Ahmet Ha-

⁵⁰ A.g.e., s. 156

⁵¹ *Yeni Ses*, nu 7 1940; Kemal Tahir'in şiirlerinde ironinin kullanıldığına ilişkin bir tespit ve değerlendirme için bkz. Doğan Hızlan, 'Şair Kemal Tahir', *Türkiye Defteri*, nu:7, Mayıs 1974

şim'i okuduğunu söylese de bu okumaların izine, ulaşılabilen şiirlerinde, pek rastlanılmamaktadır. Sadece 'şiirde mana'nın yeriyle ilgili değerlendirmelerinde bu etkiyi görmek mümkündür. Necip Fazıl etkisi ise kendi benini anlattığı ve az da olsa metafiziğe girdiği şiirlerinde görülür.

Kemal Tahir, şiir üzerine fazla çalışmaz. Şiirlerinde orijinal ifade ve imaj çok azdır. Şiirlerindeki en önemli şiirsel özellik, çok az sayıdaki benzetmelerde/metaforlarda gözlemlenir. Bu orijinal benzetmelerin dışında şiirde dilin imkanlarını zorlamadığı gibi, sağlam bir kompozisyon için de fazla bir gayret göstermez. Nazım Hikmet'le olan tanışıklığı onun sadece fikir dünyasını değil, şairliğini de şekillendirir. Öyle ki şiirlerini Nazım Hikmet'le tanıştıktan sonra çok farklı bir mecedada ifade eder. Nazım Hikmet tesiri, onun şiirlerinin hem şeklini hem muhtevasını belirlemiştir. Ancak bu dönem şiirlerinde Nazım Hikmet'in taklitçisi olmaktan öteye geçememiştir. Kemal Tahir'in şiir vadisinde bir iddiası yoktur. Bununla beraber onun edebiyat dünyasına şiirle girmesi hususen dil üzerine bir hazırlanma dönemi yaşamasını sağlamış, onun romancılığının önde gelen hususiyetlerinden dil ve üslup kullanımını beslemiştir. Nitekim sonraki yıllarda kendisi de, bu dönemde yazdığı şiirlerin diline yaptığı katkıyı zaman zaman dile getirmiş; ancak şiir olarak herhangi bir edebî değer bulmadığını ifade etmiştir.⁵²

Kaynakça⁵³

Kemal Tahir, *Hur Şehrin İnsanları*, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1995

_____, *Notlar 3 Sanat Edebiyat 3- Dil Dosyası*, Bağlam Yayınları, İstanbul 1989

_____, *Notlar 5. 1950 Öncesi Şiirleri ve Ziya İlhan'a Mektuplar*, Bağlam Yayınları, İstanbul 1990

_____, *Notlar 6: 1950 Öncesi Cezaevi Nottarı*, Bağlam Yayınları, İstanbul 1991

Berksoy, Naci Çelik, 'Kemal Tahir'in Biyografisine Katkı', *Kemal Tahir'in 30. Ölüm Yıldönümü Anısına*, Kızılelma Yayıncılık, İstanbul 2003

Hızlan, Doğan, 'Şair Kemal Tahir', *Türkiye Dostları*, nu.7, Mayıs 1974

Fatma İrfan, 'Kemal Tahir'le Konuşan Herkes Bir parça Kemal Tahir'leşir', *Politika Gazetesi*, 03.05.1976

_____, *Kemal Tahir'den Fatma İrfan'a Mektuplar*, Sander Yayınları, İstanbul 1979

⁵² Naci Çelik'in aktardığı şu anekdot, yazarın kendi şiirleri hakkındaki yaklaşımını da ortaya koyar: 'Geçit dergilerinden birinde bulduğum şiirlerinden birini, kendisine açıklama yapmadan okuyuvermiştim. 'Aman, bu ne rezillik' deyince de şiirin kendisinin olduğunu söylemişim. 'Allah beterini vermeye' diye hayli gülmüştü' (Naci Çelik Berksoy, 'Kemal Tahir'in Biyografisine Katkı', *Kemal Tahir'in 30. Ölüm Yıldönümü Anısına*, s. 270)

⁵³ Kaynakçada çalışma için kullanılan kaynaklara yer verilmiş; şiirlerin künyelerinin bu verilen kaynaklarda yer alması sebebiyle bu künyelere ayrıca yer verilmemiştir